

Förtroendevalda, jämställdhet och den politiska vardagen på Åland våren 2023

Publicering den 29 maj 2023

Ester Laurell

Varför en sådan här undersökning?

BAKGRUND

- Ålands landskapsregering *Agenda för jämställdhet 2019-2030*
- Parlamentariska kommittén för ökad jämställdhet i lagtinget

Betänkande i januari 2023:

- Undersöka upplevelser av jämställdhet i lagtinget
- Kartlägga hot, hat och trakasserier mot politiker både på landskapsnivå och på kommunal nivå

För att

- Förbättra förutsättningarna för brett politiskt engagemang och säkerställa ett så jämställt folkvalt lagting som möjligt
- Få underlag för bland annat handlingsprogrammet för jämställdhet
- Stärka arbetet mot brott och kränkningar riktade till politiker

”

Jag tror det är nödvändigt att prata om den politiska vardagen.

Ojämställdheten och det grova språket på sociala medier är inte bara ett problem för kvinnor utan också för män.”

(Kvinna)

Jämlikhet – jämställdhet?

Jämlikhet definieras utifrån allas lika värde (med grunden i mänskliga rättigheter, demokrati, lika inför lagen).

Målet för jämställdhet är att alla kvinnor och män, flickor och pojkar har samma makt, inflytande och möjligheter att påverka och forma sina liv och bidra till samhällets utveckling.

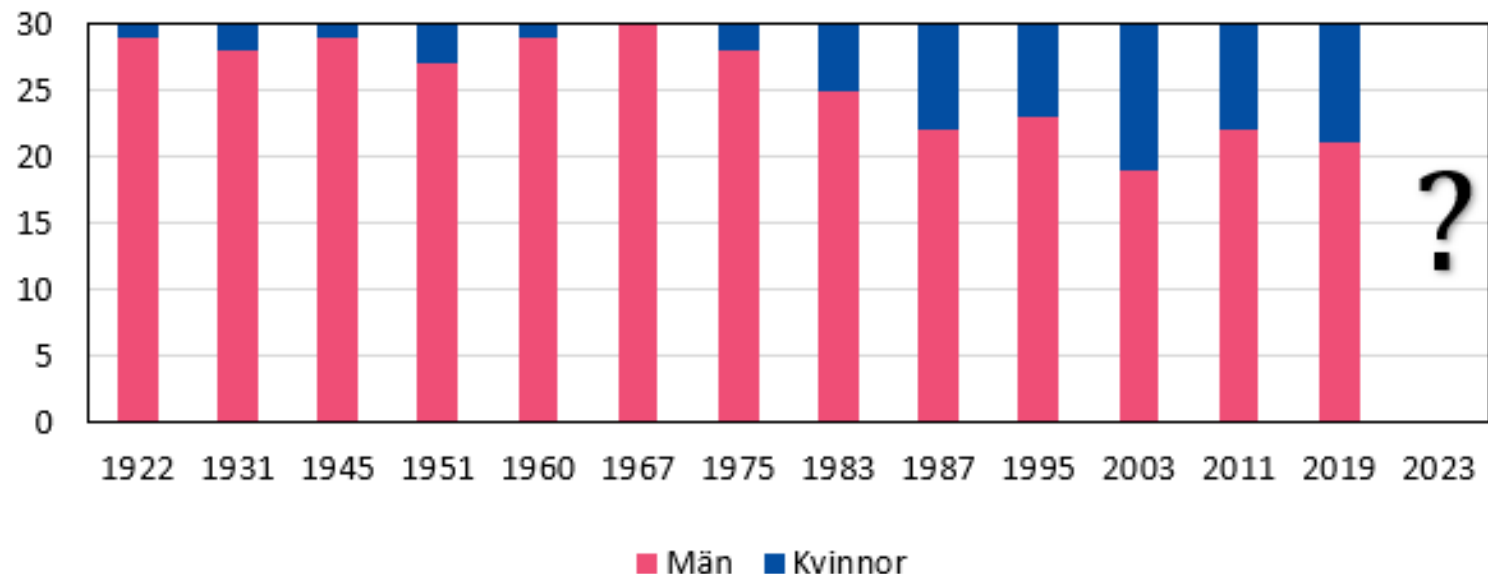
FN:s globala hållbarhetsagenda Mål 5 (SDG5)

”Jämställdhet mellan könen betyder att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämställdhet gäller alla områden i livet. Det politiska begreppet jämställdhet markerar jämlikhet mellan könen och att könen har samma värde. Det handlar inte enbart om jämn könsfördelning.”

Jamstalldhetsmyndigheten.se

Åland 100 år?

Antalet invalda ledamöter i landstings-/ lagtingsvalen 1922-2019 efter kön

Fördelning av den sammanlagda lagstiftande makten på Åland efter kön baserat på antalet direkt invalda ledamöter i landstings-/ lagtingsvalen under perioden 1922-2019

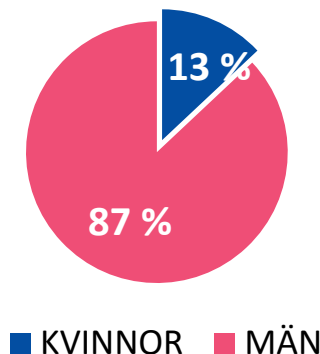
Ålands lagting

30 procent kvinnor i valet 2019

Jämlika möjligheter – ojämlik representation

23 procent kvinnor mars 2023

Finland och Sverige 46-47 % kvinnor i riksdagen

Totalundersökning

Till **30 lagtingsledamöter + 7 ministrar**

Till **316 förtroendevalda** i kommunerna (fullmäktige, styrelse)

= **353 åländska politiker** blev inbjudna att delta

En elektronisk enkät i två versioner – helt anonym,
utskick via personlig e-post + två brev

Enkätens teman

- Viktigt för dig i ditt uppdrag som förtroendevald?
- Upplevelse av krav och förväntningar, oro för misstag, mm?
- Viktiga kvaliteter i arbetet och för att bli inflytelserik?
- Möjligheter att påverka och delta?
- Debattklimat samt kvinnors och mäns talmängd?
- Erfarenhet av kränkande behandling och sexism inom politiken?
- Massmedias bemötande och rapportering?
- Upplevelser av kränkningar på sociala medier och i "vanliga livet"?
- Möjliga nackdelar och fördelar med att vara politiker just på Åland?
- Vem ger uppskattande kommentarer för arbetet?
- Nästa val?
- Hem- och omsorgsarbetet?

37 lagtingsledamöter/ministrar

och

**316 kommunalpolitiker
inbjudna att delta**

67 % svarade

Deltagare

27 av 37 i lagtings-/ministergruppen
(73 %)

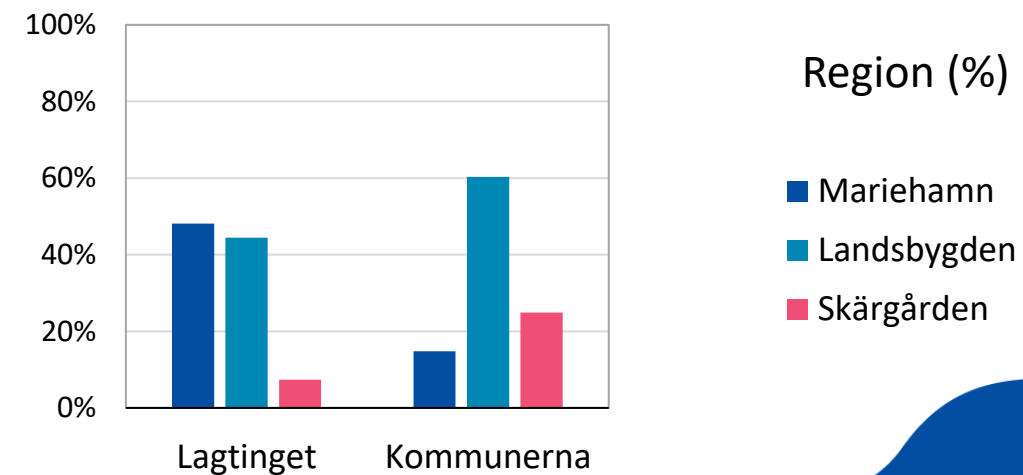
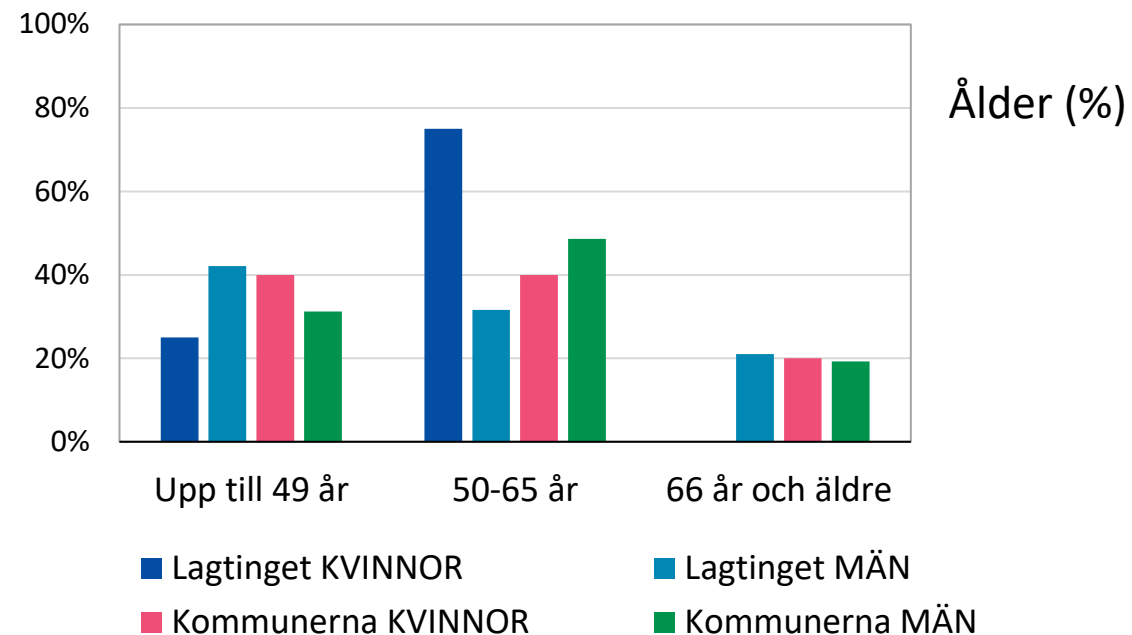
209 av 316 från kommunerna (66 %)

Undersökningens gemensamma
svarsprocent **67 %**

Erfarenhet:

Lagting/ministrar **67 %** 1-2 perioder

Kommun **54 %** 1-2 perioder

OBS!

Indelningen av de svarande i landskaps- och kommunpolitiker utifrån kön ger mycket olika stora grupper vad gäller antal.

Det gör att andelar/procent behöver tolkas med försiktighet.

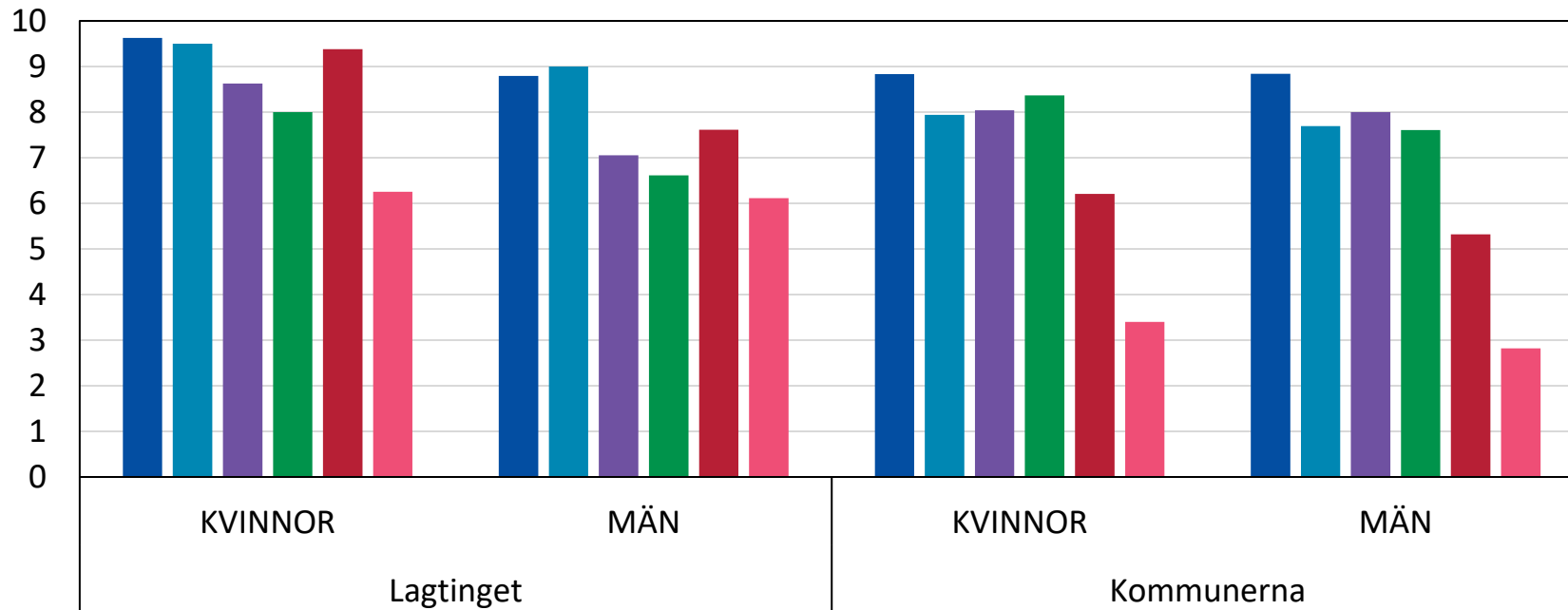
8 kvinnor
19 män

Lagting och regering

100 kvinnor
109 män

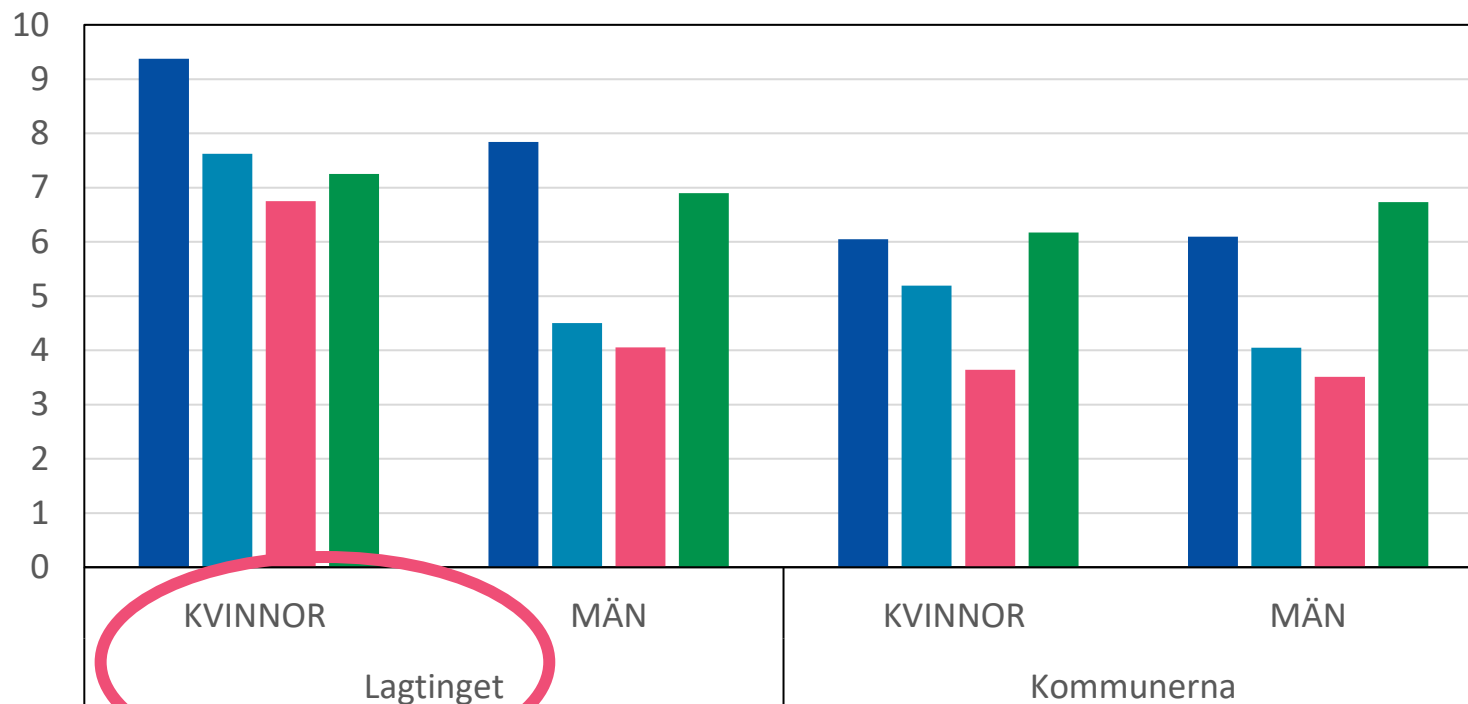
**Kommunfullmäktige
och -styrelse**

Viktigt för mig som politiker personligen är att... (skala 0-10)

- Vara väl inläst på det som ska diskuteras
- Ha en dialog med väljarna
- Yttra mig i debatter
- Tala på gruppsmöten
- Ställa upp för partiet
- Synas i olika typer av media

Värdering av olika aspekter i rollen som förtroendevald (skala 0-10)

- Kraven och förväntningarna på mig som folkvald
- Oro för att begå misstag
- Svårighet att förena förtroendeuppdraget med familj
- Min politiska kompetens i förhållande till andra ledamöter

Krav

0 = mycket anspråkslösa,
10 = mycket hårda

Oro

0 = inte alls,
10 = i mycket hög grad

Familj

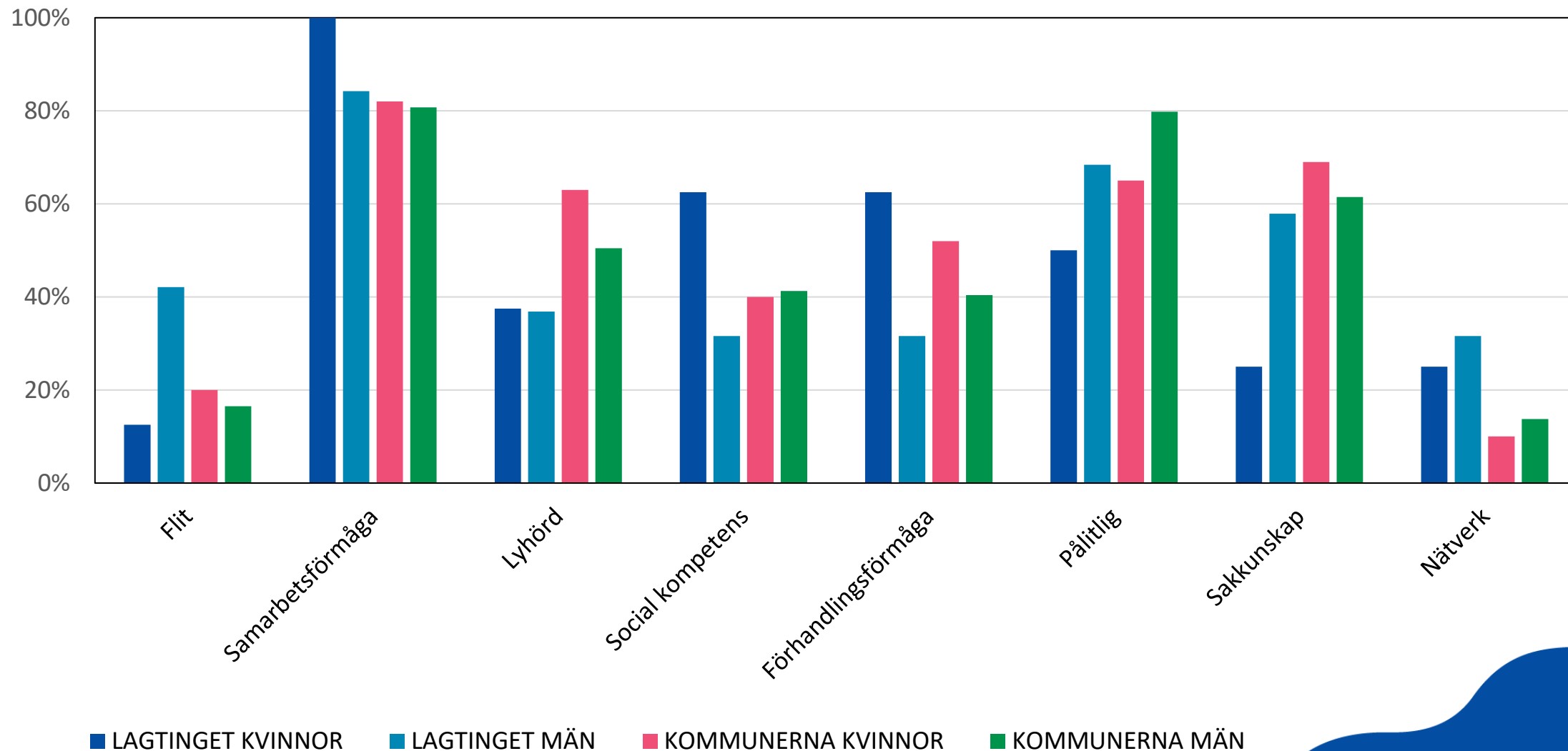
0 = inte alls svårt,
10 = mycket svårt

Kompetens

0 = betydligt lägre,
10 = betydligt högre

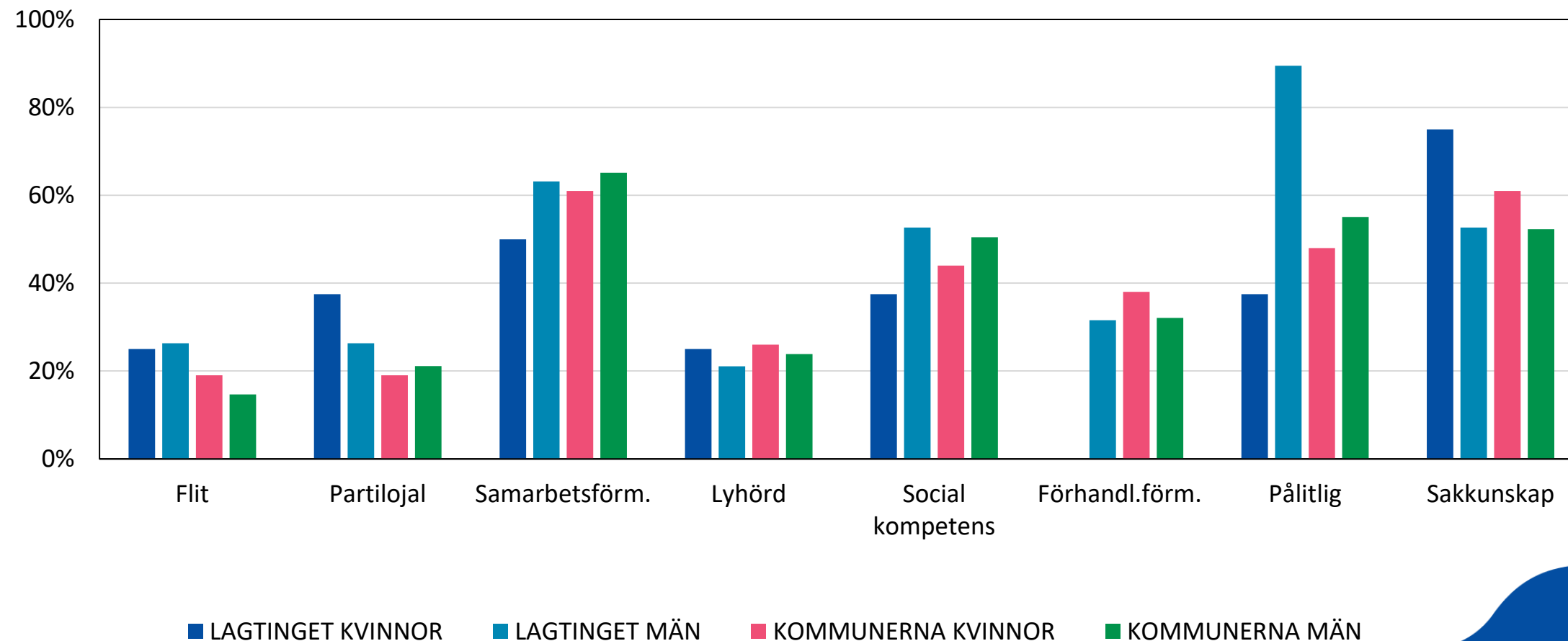
De fyra viktigaste kvaliteterna i det politiska arbetet? (%)

(Av 12 alternativ. Nedan visas de åtta högst rankade.)

De fyra viktigaste kvaliteterna för att få politiskt inflytande? (%)

(Av 12 alternativ. Nedan visas de åtta högst rankade.)

■ LAGTINGET KVINNOR

■ LAGTINGET MÄN

■ KOMMUNERNA KVINNOR

■ KOMMUNERNA MÄN

Möjlighet att påverka, och debatterna?

Medelvärde mellan 0 och 10.

- Jag bedömer mina möjligheter att påverka min egen politiska grupps ståndpunkter

(skala: Mycket dåliga möjligheter = 0, Mycket goda = 10)

- **Goda och mycket goda möjligheter**, mellan 6,2 och 8
- Kvinnor inom kommunpolitiken har angett det lägsta värdet

- Jag yttrar mig på möten

(skala: Aldrig = 0, Alltid = 10)

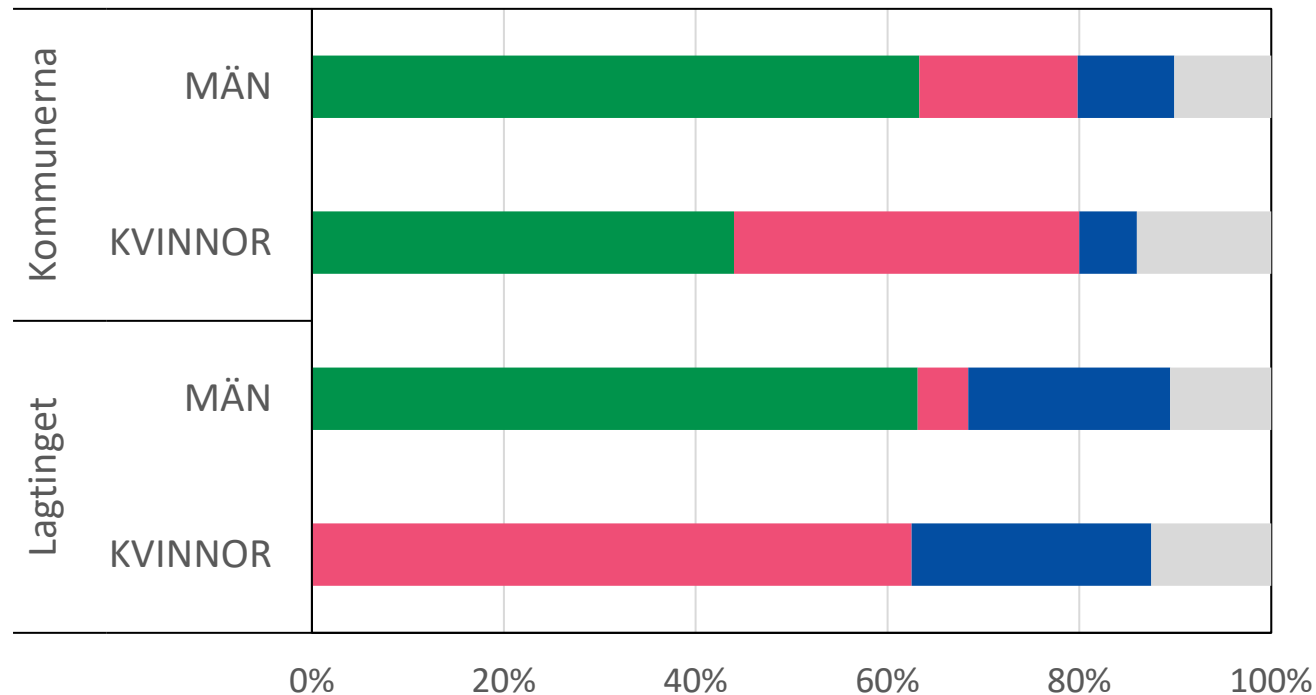
- **Ofta och mycket ofta**, mellan 7,4 och 8,3

- Jag bedömer debattklimatet

(skala: Några dominerar helt = 0, Ordet är jämnt fördelat = 10)

- Kvinnor i lagtinget/regeringen 3,9 – **Några dominerar**
- Övriga grupper mellan 5,5 och 6,2 – **Både och**

Talar kvinnor och män lika mycket vid möten? (%)

- Ja, det gör de (talar ungefär lika mycket)
- Nej, männen talar relativt sett mer
- Nej, kvinnorna talar relativt sett mer
- Inget svar

7 av 30

lagtingsledamöter i mars 2023 är kvinnor

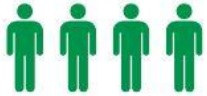
Åländsk Center

Liberalerna på Åland

Moderat samling på Åland

Obunden samling

Ålands Socialdemokrater

Hållbart initiativ

Ålands framtid

Åländsk Demokrati

POLITISK SITUATION PÅ ÅLAND MARS 2023

8 partier

4 kvinnor som ordförande

(2 i lagtinget, en i regeringen, en utsedd efter valet - ej i lagtinget)

LAGTINGET

7 kvinnor – 23 män

Partier

5 – bara män

2 – båda könen (3 kvinnor, 1 kvinna)

1 – bara kvinnor (3 kvinnor)

REGERINGEN

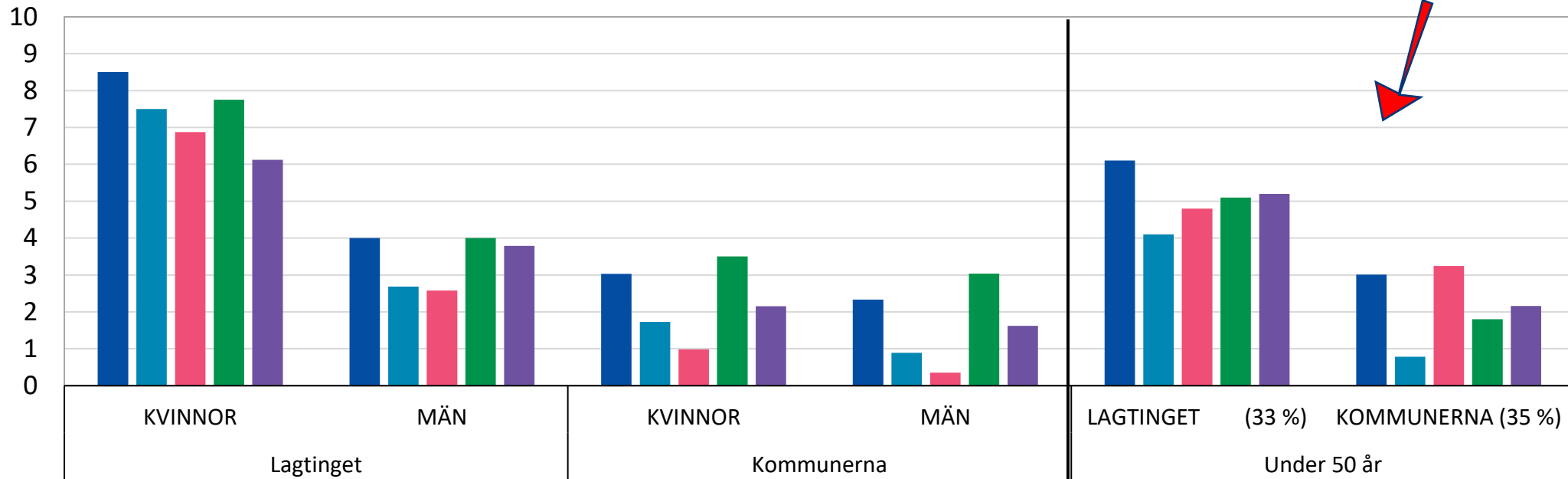
3 kvinnor - 4 män

**Erfarenhet av negativ maktutövning
och kränkande beteende?**

”Hur ofta har du varit med om följande i lagtinget/regeringen - inom den kommunala politiken?” (skala 0-10)

Här är kön sammanslaget och ålder styr. Ungefär en tredjedel av båda politikergrupperna är under 50 år.

2

1

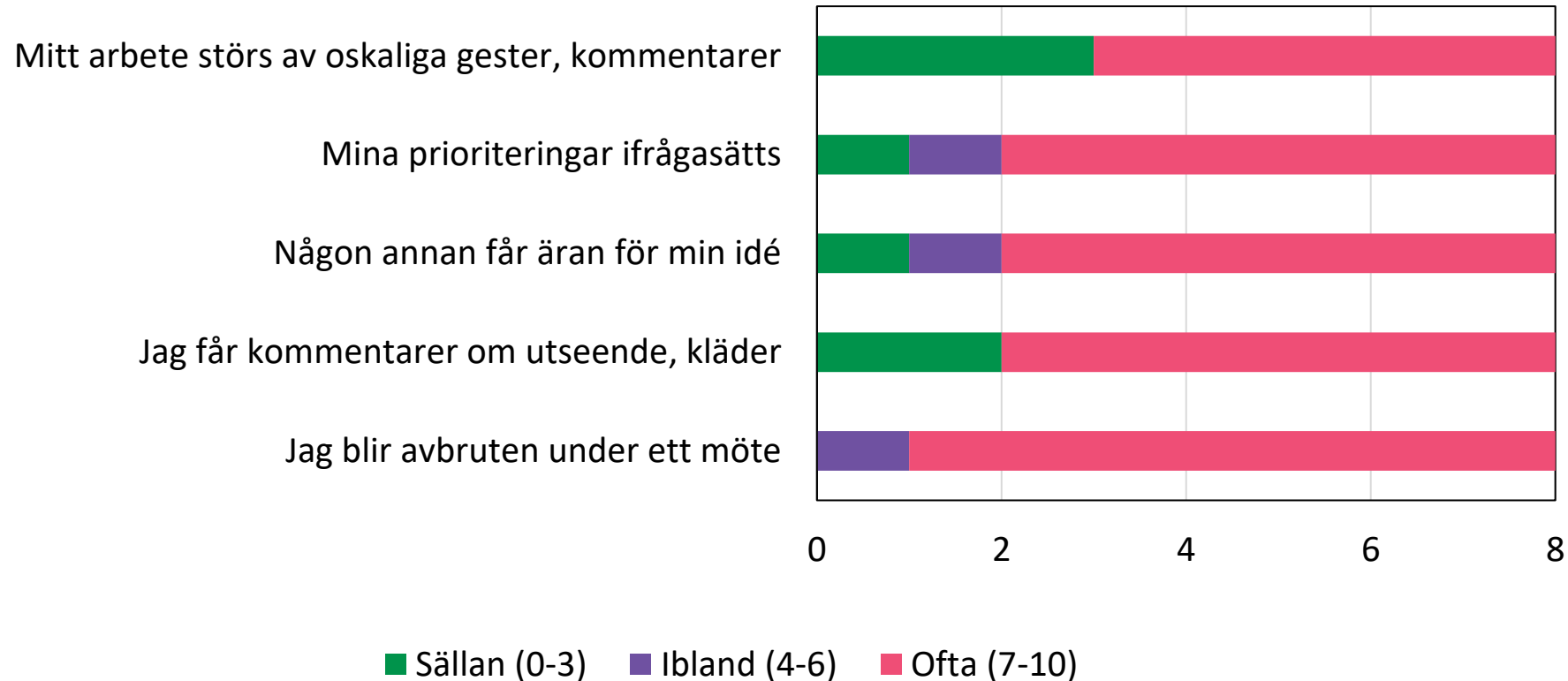

- Jag blir avbruten under ett möte
- Mina privata val/prioriteringar ifrågasätts
- Jag får kommentarer om utseende, kläder
- Någon annan får äran för min idé
- Mitt arbete störs av osakliga gester, kommentarer

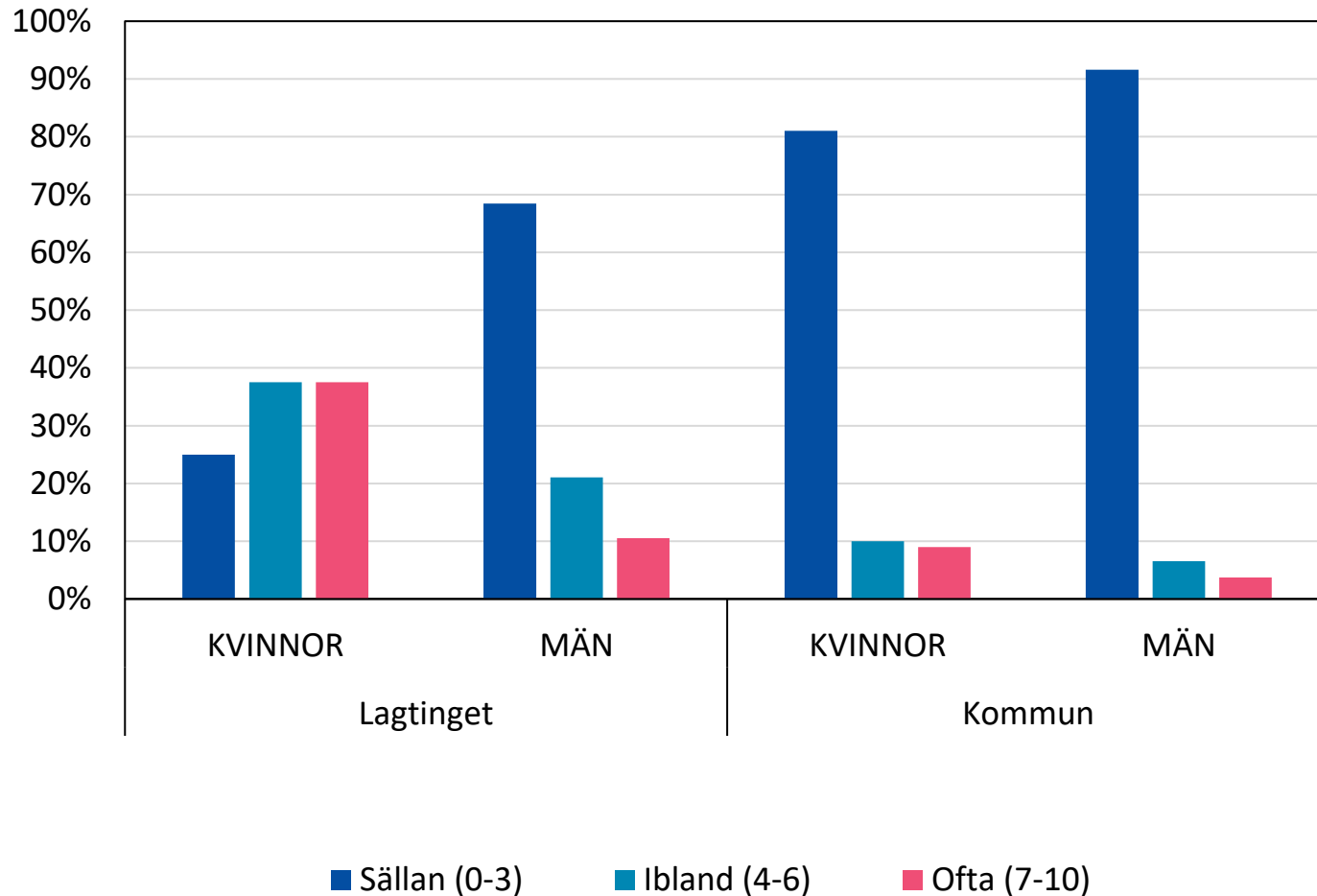
Upplevelser av negativ maktutövning och kränkande bemötande (förtydligande)

OBS! Endast kvinnor som är landskapspolitiker

Grupperad skala, N = 8 personer

Har du hört ledamöter uttala sexistiska skämt? (grupperad skala)

VAD ÄR SEXISM?

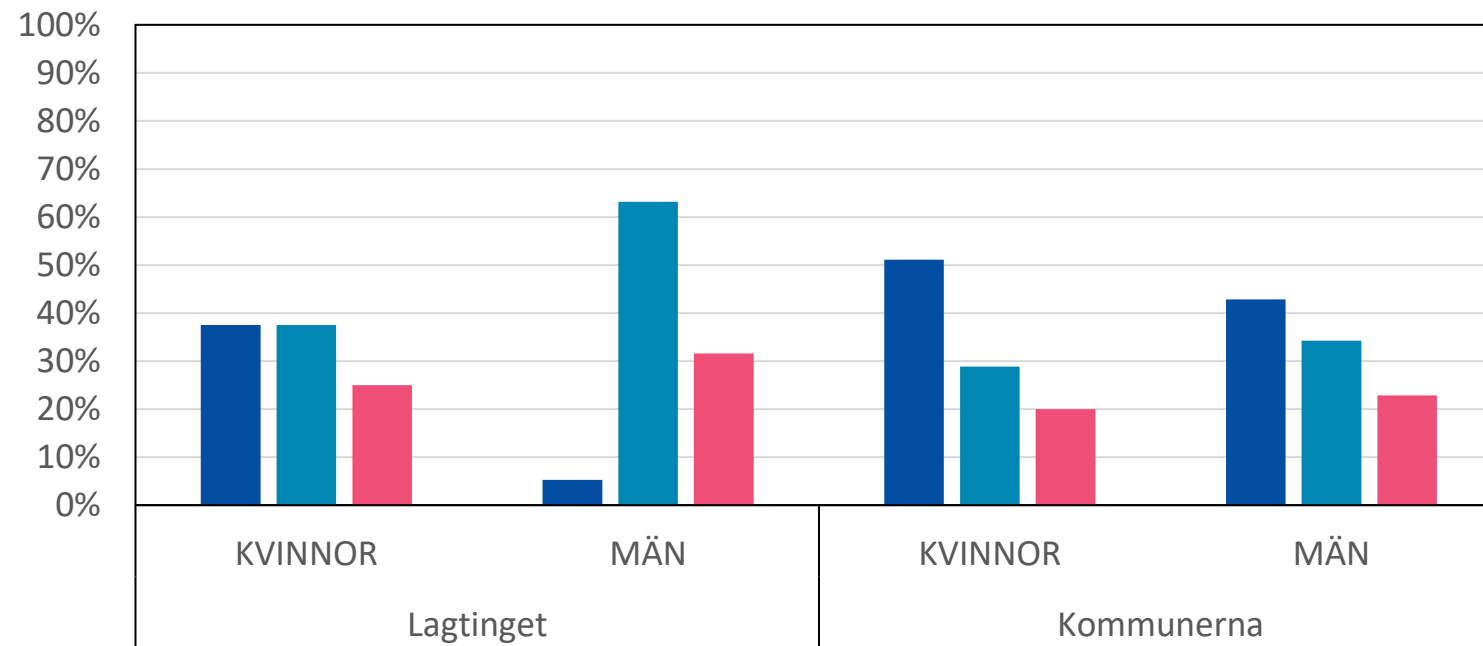
Sexism är alla uttryck (handlingar, ord, bilder, gester) som utgår från en föreställning om att vissa personer är underlägsna på grund av sitt kön.

Europarådet

"Att sen bli kränkt och nedvärderad för sina åsikter/förslag för att du är kvinna och inte 'teknisk' (hör och häpna), gör att du inte orkar engagera dig så mycket."

(Kvinna)

Hur har du blivit bemött av och rapporterad om i media? (%)

- Sakligt bemött (0-3)
- Ibland sakligt, ibland osakligt (4-6)
- Osakligt bemött (7-10)

Lagting/ministrar
N = 8 kvinnor, 19 män

Förtroendevalda i
kommunen
N = 90 kvinnor, 105 män

61 kommentarer om medierna

Media *(samma kommentar kan innehålla flera olika aspekter)*

- Söker konflikter, rubriker, något negativt (20)
- Har en egen politisk agenda, vinklar, utelämnar, ensidig rapportering (15)
- Är inte pålästa, kan /hinner inte analysera, fördjupa, "lära ut" (9)
- Ökar på politikerföraktet, då det vanliga, långsamma, goda politiska arbetet inte lyfts fram (9)

Media är sakliga, har inte upplevt något negativt (8)

Egna upplevelser av kränkande behandling som feltolkning, osynliggörande (13) + en kommentar om media som Fake news

Hot, hat och trakasserier riktade mot politiker

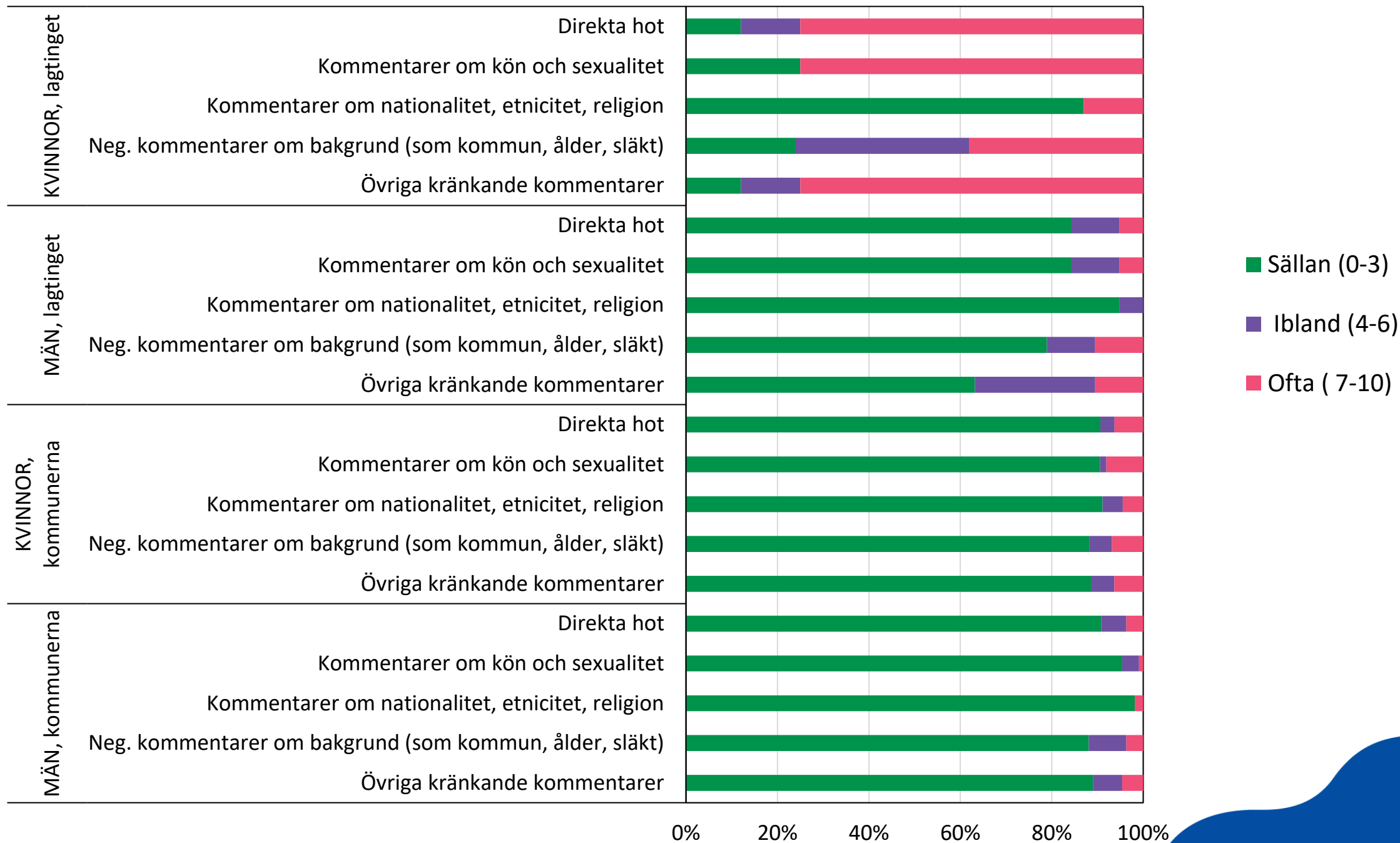

Har du varit med om följande på sociala medier?

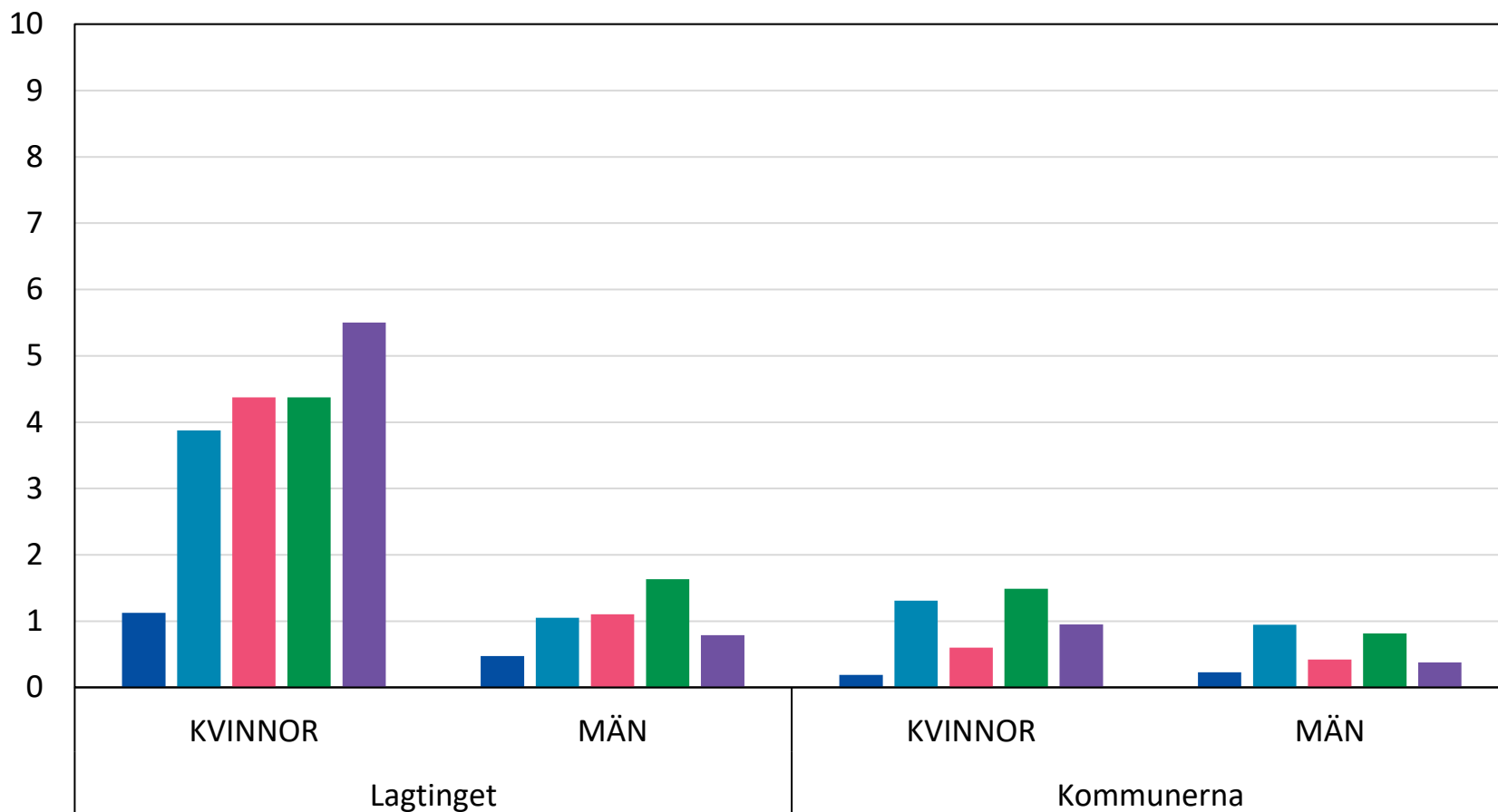
(skala: 0 = Aldrig, 10 = Mycket ofta)

- Du får direkta hot
- Du får kommentarer kopplade till kön och sexualitet
- Du får kommentarer kopplade till nationalitet, etnicitet eller religion
- Du får negativa kommentarer kopplade till annan bakgrundsfaktor
  - (som ålder, släkt, by) – för kommunpolitiker
  - (som kommuntillhörighet, ålder, släkt) – för landskapspolitiker
- Du får övriga kränkande kommentarer

Figur utifrån grupperad skala på nästa sida

Har du varit med om följande i vanliga livet? (skala 0-10)

Liknande mönster som för sociala medier, men med lägre värden.

Figuren visar gruppens medelvärde.

- Du får kommentarer kopplade till nationalitet, etnicitet eller religion
- Du får negativa kommentarer kopplade till annan bakgrundsfaktor (som kommuntillhörighet, ålder, släkt)
- Du får direkta hot
- Du får övriga kränkande kommentarer
- Du får kommentarer kopplade till kön och sexualitet

Att vara politiker just på Åland

Nackdelar/fördelar med att vara politiker just på Åland

NACKDELAR (127 svar)

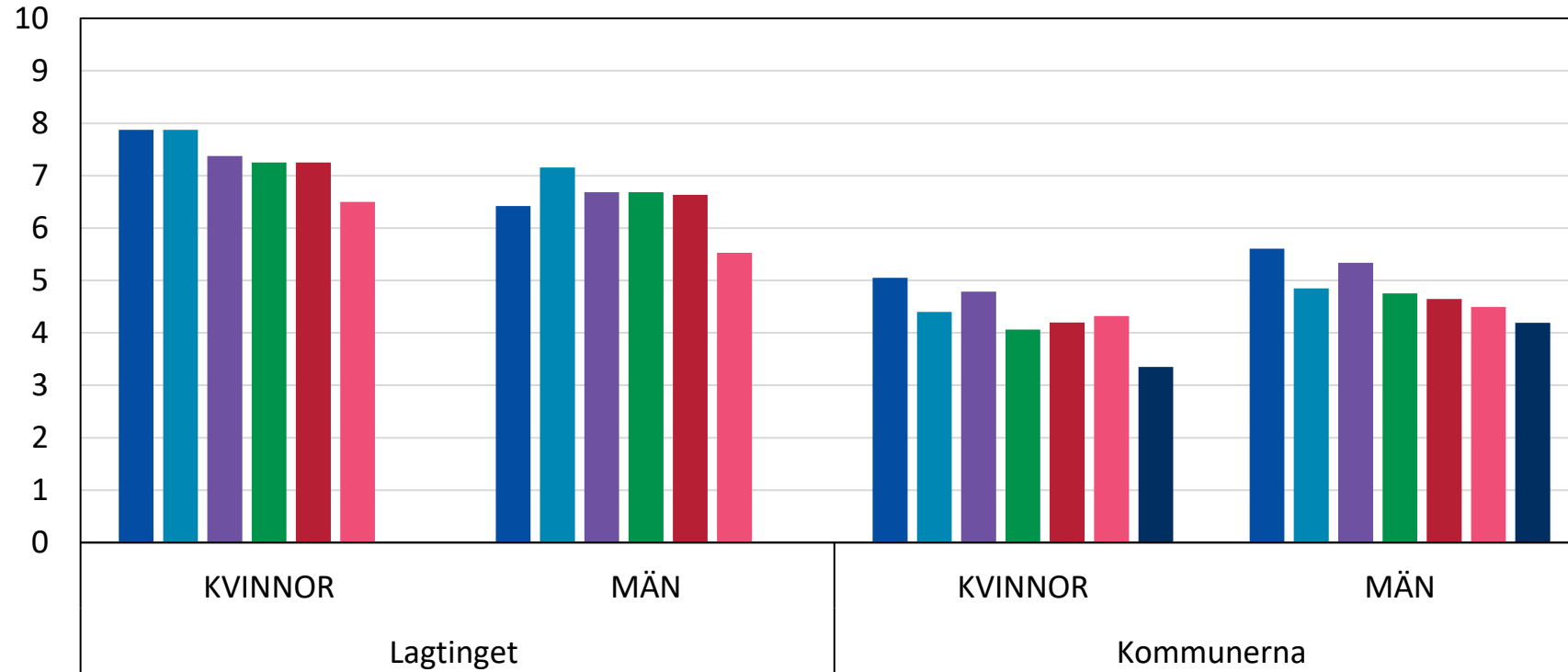
- Nej, det finns inga (32)
- Litenheten, alla känner alla
- Skvaller, utsatthet
- Jävsproblematiken med släkt och vänner omkring
- Kan ej vara privat/anonym
- Fattade beslut tas personligt, svårt att våga fatta beslut som skulle behövas

FÖRDELAR (121 svar)

- Nej, det finns inga (10)
- Närheten
- Goda möjligheter att påverka
- Nära till beslut
- Lätt att ta kontakt och få information
- Lätt att få synlighet, kan skapa sig ett namn
- Starka nätverk

”På Åland ses man alltid två gånger.”

Uppskattande kommentarer av vem? (skala 0-10)

- Familj, släkt, vänner
- Av min politiska grupp
- Väljare eller partimedlemmar
- Av partiledningen
- Folk på gatan/någon ur allmänheten
- Andra förtroendevalda i lagtinget/kommunen
- Kommunens personal

Mot framtiden och nästa val

En av kommentarerna

"Jag har fördelen att arbeta i ett organ där vi behandlar varandra med respekt och hänsynsfullt fast vi har olika åsikter ibland.

Jag är lite nyfiken på att ställa upp i lagtingsval någon gång i livet men väntar med spänning för att se om det politiska klimatet kommer att hårdna ytterligare eller om man kan börja tilltala och behandla varandra respektfullt.

Jag är intresserad att göra Åland bättre och inte lägga energi på tjuvnyp och dryga kommentarer till andra."

Ställer du upp i nästa lagtingsval?

67 %
JA

JA
NEJ
JAG HAR INTE
BESTÄMT MIG ÄN

LAGTINGET		KOMMUNEN	
KVINNOR	MÄN	KVINNOR	MÄN
7	11	18	20
	2	69	68
1	6	13	20

18 %
JA

Ställer du upp i nästa kommunval?

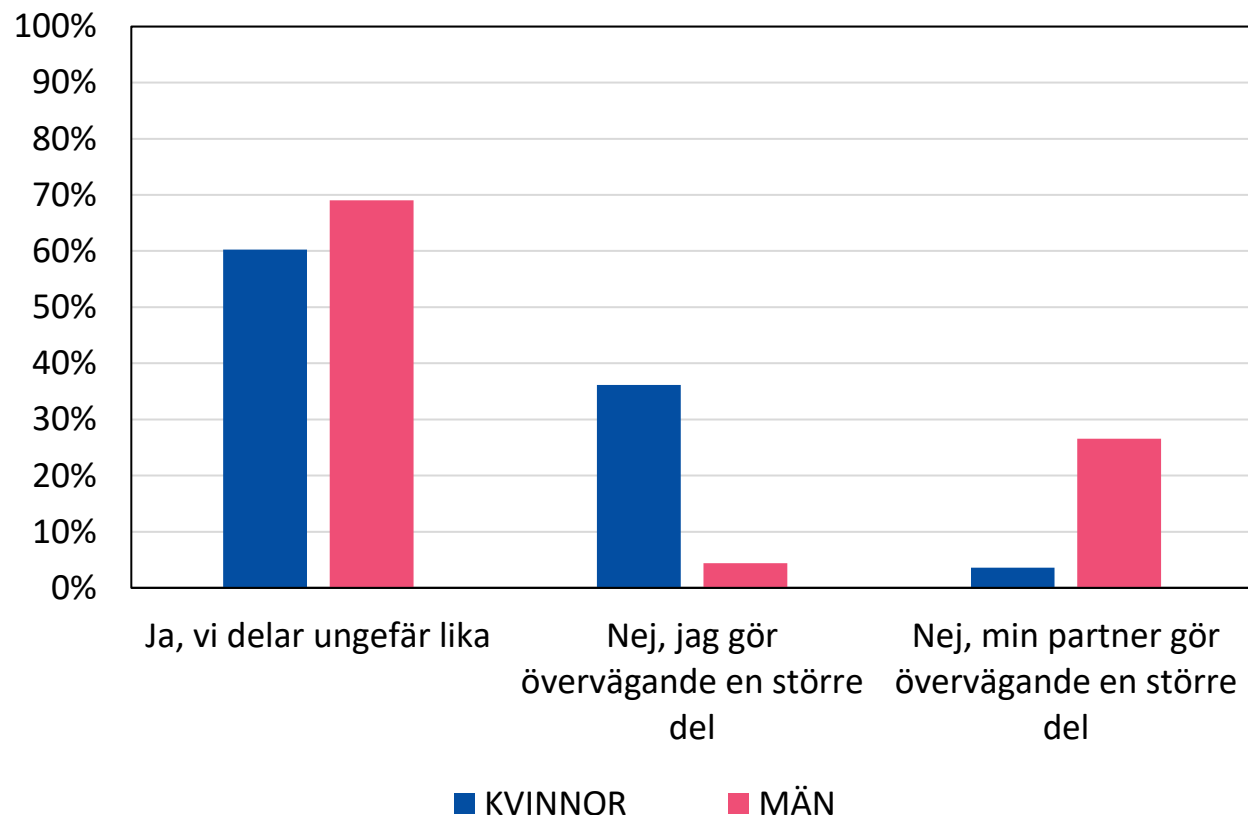
37 %
JA

JA
NEJ
JAG HAR INTE
BESTÄMT MIG ÄN

KVINNOR	MÄN
36	41
23	24
41	44

Delar du och din partner på hem- och omsorgsarbete? (%)

FRÅN ÅSUB:S ÖVERSIKT 2022:8

- Över 85 % av föräldradagpenningdagarna tas ut av kvinnor.
- 86 % av hemvårdsstödet utbetalas till kvinnor
- Av närståendevårdarna är 2/3 kvinnor
- ...
- Kvinnor nästan dubbelt fler sjukfrånvarodagar

FRÅN ÅSUB:S DATABASER 2021

- Nästan 80 % av barnfamiljerna har två vuxna i hushållet
- 16 % är ensamstående mammor
- 4,5 % ensamstående pappor

I figuren ingår inte de förtroendevalda som bor ensamma (17 % av de svarande).
N är sålunda = 83 kvinnor och 113 män.

Avslutande kommentarer 1(3)

71 stycken

- Inga problem med jämställdheten (17)

Jämställdheten är extremt väl utvecklad och uppnådd i Ålands politiska liv. Under 20 år nu har dock kvinnor haft de tyngsta politiska posterna i landskapspolitiken och i staden. Trots det så röstar ålänningarna (kvinnor och män) in flera män än kvinnor i lagting och fullmäktigen.

- Det behövs mer fakta och mindre tyckande vad gäller kvinnors delaktighet och jämställdhet i politiken

Åland har lång väg att gå när det gäller jämställdhet. Trots att vi har flera framträdande kvinnliga politiker så är representationen i lagtinget på skamnivå. Men de flesta politiska partier verkar inte ha något bekymmer om det. Tyvärr.

För att locka nya kvinnor till politiken så behövs en tydlig retorisk förändring där debattklimatet riktar in sig mera på sak än person.

Kommentarer, forts. 2(3)

- Svårt att motivera och engagera fler kvinnor i politiken, varför?

Det vore önskvärt att fler kvinnor ställer upp i val. Varje val försöker jag/vi att förmå fler kvinnor att ställa upp men det är svårt att nå upp till 50/50. Vad det beror på har väl ingen direkt något svar på.

Med flera kvinnor i politiken tror jag vi får ett bättre samhälle. Det är tråkigt att så många kvinnor inte kan/vill ställa upp, då de inte har stöd från sin partner. Och det faktum att så få kvinnor vill ställa upp, vad kan vi göra åt det? Ska vi ändra på kvinnorna eller på politiken?

- Vad handlar politik om?

Att vara lyhörd. Att stå för sina åsikter fullt ut. Att fullfölja det man påbörjat.

Beträffande jämställdhet, så finns det områden där det kunde vara bättre, men också områden där pendeln slagit över för mycket. Vi borde överlag förstå att alla behövs och att man inte måste gilla varandra för det, men att man måste respektera varandra för att kunna ta bra beslut för sitt samhälles bästa.

Hos oss måste alla ställa upp för att det skall bli något. Vi försöker få alla med, speciellt ungdomar och nyinflyttade.

Kommentarer, forts. 3(3)

- Utmaningar i små kommuner

Pga av parti/blockpolitik har minoriteten ingen påverkansmöjlighet i en liten kommun.

I mindre kommuner lever patriarkala strukturer kvar och man jobbar inte aktivt för att bryta det heller.

Ja, det är lite mer klansamhällen särskilt i skärgården.

Det småskaliga samhället gör att beslut som påverkar människor negativt ofta blir hårt ifrågasatta och kopplat till personen som tagit beslutet.

- Hot

Polariseringen i samhället är det största hotet mot att få något gjort. Kommer bra förslag från fel håll lämnas de obehandlade, eller tills någon ur de egna leden föreslår samma sak.

Diskussionsnivån på sociala medier är ett hot mot demokratin. Hela samhället måste hjälpa till att verka mot den högljudda misogyn* minoriteten.

*kvinnohatande

Reflektioner

Ett jämställt parlament kännetecknas av respekt och lika villkor.

PÅ ÅLAND

- Åland är en representativ demokrati, men utfallet idag speglar inte helt befolkningens sammansättning
- Kvinnor röstar i högre grad, men har inte motsvarande inflytande
- Underrepresentationen kan bidra till en obalans vad gäller makt och inflytande samt hur olika ämnesområden diskuteras
- Kvinnor kan delta och påverka, men är ofta mer utsatta (i synnerhet som landskapspolitiker)
- Män är överrepresenterade på ordförandeposter

7 av 30

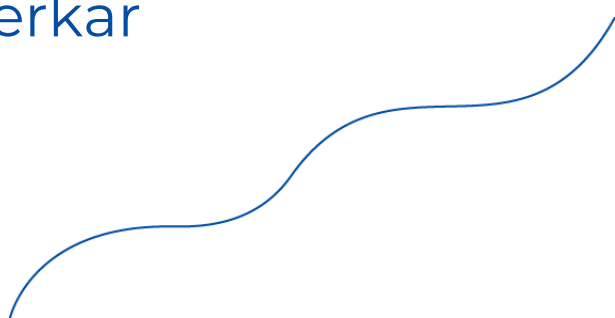
lagtingsledamöter i mars 2023 är kvinnor

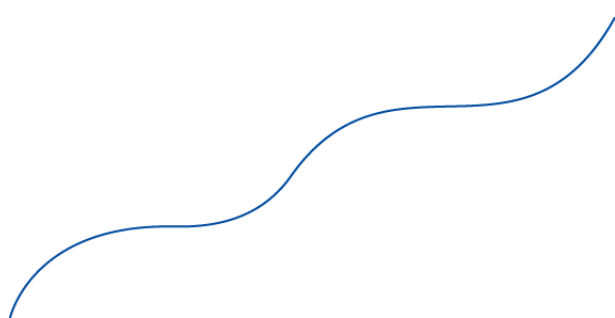
Något från våra grannländer

- Att vara påläst, inte använda feminina attribut och att inte bry sig är verktyg kvinnor i svenska riksdagen använder för att mota negativ maktutövning.
- Massmedierna påverkar hur ledamöterna och deras expertroller uppfattas.
- Hot och kränkande kommentarer drabbar kvinnor som politiker i högre grad och påverkar hur man engagerar sig.
- Det är också en orsak till att kvinnor lämnar kommunpolitiken näst efter personliga skäl.

Sammanfattningsvis: Trakasserier och hot ökar risken för att det demokratiska samtalet begränsas till ett visst innehåll och att förtroendevalda begränsas i sitt uppdrag. Det i sin tur påverkar demokratin på både kort och lång sikt.

Läs hela översikten!

- Översikten *Förtroendevalda, jämställdhet och den politiska vardagen på Åland våren 2023* finns på ÅSUBs webbplats
[www.asub.ax/sv/utredning/fortroendevalda-jamstallldhet-och-politiska-
vardagen-pa-aland-varen-2023](http://www.asub.ax/sv/utredning/fortroendevalda-jamstallldhet-och-politiska-vardagen-pa-aland-varen-2023)
  - Där finns alla figurer med korta förklarande texter
  - Där finns också fler citat och en bredare analys i slutet
  - Referenser hjälper dig som är intresserad att läsa vidare
  - Och vill du själv svara på enkäten och jämföra dina svar med de olika gruppernas finns också enkäterna som bilaga.
-

Tack för visat intresse!

Ester Laurell

www.asub.ax

